

Patologie výpočetních středisek aneb Jak to přišlo, že po sametové revoluci byla výpočetní střediska u nás zrušena

Branislav LACKO

Motto:

K paměti na povinnou
školní četbu J. Nerudy

Úvod

Mnoho lidí, jak odborníků na počítače, tak i z laické veřejnosti překvapila rychlost, s jakou zmizela z našich podniků výpočetní střediska. Pro řadu z nich to je nepochopitelné.

Výpočetní střediska - symbol pokroku vědy a techniky v podnicích, centra zázračné a nákladné elektronické techniky - se tařka přes noc doslova "vypařila" z podniků přesto, že počet počítačů v nich vzrostl desetinásobně, v některých podnicích dokonce až stonásobně.

Následující příspěvek se pokouší shrnout některé důvody, proč k tomu došlo.

Vzpomínky na nedávnou minulost

Především je nutno zdůraznit, že likvidace výpočetních středisek po revoluci nebyl náhodný jev, ale logický důsledek celé řady příčin, které způsobily, že po sametové revoluci byla výpočetní střediska zahrnuta do inventáře nástrojů totalitního režimu a tudíž odstraněna jako spousta jiných totalitních atributů a institucí.

Uvedme heslovitě výčet těchto příčin bez nároků na úplnost:

- Výpočetní střediska vznikla u nás (jako řada jiných organizačních útvarů) "nadekretováním shora". Těch několik výjimek, kdy výpočetní středisko vzniklo v podniku jako důsledek racionálních potřeb a úvah z rozhodnutí vedení podniku s jasnými úkoly a účelem, tvoří nevýznamný počet. Mnoho pracovníků našich podniků bylo ještě do nedávné doby přesvědčeno, že počítače patří snad do výzkumných a vědeckých ústavů, ale ne do podniků. Skutečnost, že budování ASŘ se v důsledku několika usnesení vlády po roce 1971 dostalo do položek státního plánu jako součást komplexní socialistické racionalizace, jen posloužila jako další důvod k chápání výpočetních středisek jako jednoho z nástrojů totalitního režimu.
- Personál výpočetních středisek, vědom si své existence de jure, se zaměřoval jen na svou obranu proti případným výpadům jiných útvarů v podniku. To ho vycvičilo v dokonalé defenzivní taktice, ale ztratil úplně schopnost realizace ofenzivní strategie a taktiky, která byla bezpodmínečně nutná, pokud chtěla výpočetní střediska po revoluci přežít.
- Totalita oslabilu iniciativu personálu VS. Řada pamětníků může vyprávět mnoho příběhů, z doby socialistického hospodářství, kdy se vynaložilo nesmírné, několikaleté úsilí kolektivu VS a spřízněných duší, aby se dosáhlo to či ono, nebo naopak něčemu zabránilo v oblasti aplikace výpočetní techniky - bezvýsledně. Snílci a donkichoti se stáhli postupně do různých koutů VS, obklópili se haldami tabulačního papíru, odkud je vyhnala až nenadálá "výpověď v důsledku organizačních změn" v jejich podniku.
- Výpočetní střediska prakticky pracovala ve zvráceném, absurdním, iracionálním světě.
- Produkovaly se programy, ale ty nebyly zbožím, neměly ani cenovou nomenklaturu. Buď se vyměňovaly směnitelným způsobem, nebo se prostě kradly, k čemuž byla VS nabádána samotnými nadřazenými centrálními orgány. ("Co byste si kupovali COBOL a vyhazovali za něj dolary! Objednejte Pascal a COBOL, si okopírujete od těch, co si počítač koupili v loni!", radil pracovník ministerstva a přisedící zástupce PZO KOVO mu horlivě přikyvoval.)

- Ztratil se smysl pro hodnoty. Za statisíce se koupily tři nepotřebné náhradní skříně mag. pásek, protože jedině s nimi bylo možno získat 3x10 náhradních stripových žároviček, které stály sami o sobě pakatel, ale byly nezbytné pro každodenní provoz a nebylo je však možno získat jinak. Za osmibitový počítač, lišící se od dětského domácího počítače ZX SPECTRUM v podstatě jen o dvě diskety zastaralého 8" formátu a trochu větší paměti se platilo Agrokombinátu Slušovice půl miliónu Kčs, zatímco na černém trhu se za zmíněné ZX Spectrum od firmy Sinclair platilo okolo 10 000Kčs.
- Více pozornosti se věnovalo získání uklizečky a jejímu udržení ve VS než jakémukoliv, byť kvalitnímu a kvalifikovanému programátorovi, analytikovi, technikovi a operátorovi.
- Bylo-li potřeba postavit budovu výpočetního střediska nebo adaptovat sál pro počítač, poslali se analytici a programátoři jako přidavači zedníkům, takže místo aby připravovali programy pro nový počítač, pomáhali na stavbě.
- Do projektu na příští pětiletku bylo potřeba přesně specifikovat konfiguraci počítače, vyčíslit přesně cenu této konfigurace a popsat využití přesto, že se o něm vědělo jen to, že bude pocházet z nové řady počítačů RVHP označované názvem JSEP2.
- Jednotná řada minipočítačů SMEP čítající čtyři modely, vyráběné státy RVHP, měla první dva okopírovány od jiné americké počítačové firmy než poslední dva, přičemž první model byl vyroben ve dvou variantách, kdy maďarský model byl vyráběn podle francouzské nekompatibilní licence.

Ve výčtu těchto pošetilostí by bylo možno úspěšně dále pokračovat.

- Výpočetní střediska (až na jednotlivé výjimky) byla vybavena morálně zastaralou, nespolehlivou, málo výkonnou, zato však investičně drahou a provozně nákladnou technikou. To spolu s uzavřeným provozem a zastaralými způsoby přípravy dat budilo oprávněnou kritiku uživatelů, kteří poukazovali na dlouhou dobu odezvy, množství chyb a vysoké náklady na výpočty.
- Pracovníci středisek se primárně zabývali programováním a starostí o technické vybavení počítače, místo aby se věnovali systémovému řešení zpracování dat a koncepčním organizačním otázkám řízení v podniku. Takže se na počítačích třetí generace často zpracovávaly důmyslnými programy výpočty, jejichž skutečný přínos pro podnik byl minimální nebo žádný, takže by bylo levnější je spočítat ručně.
- Realizace ASŘ se postupně stávala samoučelnou. ASŘ se "budovalo", aby se splnil státní plán v této položce, ne aby se pomohlo řízení. Ostatně o to de facto při extensivním rozvoji podniku nikdo nestál. Tomu odpovídalo i statisticko-evidenční pojetí většiny ASŘ. O podpoře řízení a rozhodování nebylo ani řeči. Řídila strana a vláda a od ostatních se očekávalo, že se budou hrdě hlásit k zajišťování přijatých usnesení.
- Doba, krátce před sametovou revolucí, zastihla VS v situaci, kdy původní nadšenci zavádění počítačů byli generačně vystřídáni "kvalifikovanými" absolventy ASŘ ze škol, kteří si tuto profesi zvolili jednak pro tehdejší její módnost, jednak proto, že v určité době dostali trochu větší plat než by získali jako inženýři v konstrukci či technologii. Tito, na rozdíl od předchozích nadšenců, nebyli ochotní, ani schopni za existenci výpočetních středisek bojovat. Neměli k tomu povahu ani schopnosti navíc v té době ani motivaci, protože to se právě hovořilo o nutnosti preferovat tvůrčí pracovníky v podniku, do kterých kupodivu nebyli vydanou nomenklaturou zahrnuti analytici a programátoři.
- Odborné reputaci pracovníků VS uškodilo silné odcizení vlastní řešené problematice podniku. Jak bylo již výše uvedeno, bylo částečně způsobeno silnou orientací pracovníků na problémy HW a SW, dále "akademickým" vzděláním absolventů technických vysokých škol, které neodrážely potřeby praxe. V době před revolucí bylo také ve VS zaměstnáno mnoho absolventů různého odborného zaměření (matematici, fyzici, filosofové, pedagogové), kteří

zvládli problematiku programování a v tomto zaměstnání dostali vyšší plat, než ve své primární profesi, pokud by vůbec získali ve svém oboru praktické umístění. Tito pracovníci však nejprve dlouho získávali odborné znalosti podnikové problematiky, přičemž někteří je nezískali často z různých příčin vůbec. Oprávněné stížnosti na uživatelskou nepřívětivost programů, na dětské chyby při výpočtech, na chybně pojaté zpracování dat atd., které jsme mohli v minulosti často slyšet od podnikových pracovníků, měly příčiny mnohdy právě v tomto odcizení odborné podnikové problematice.

Bilanční rozpis výpočetní techniky z provenience států RVHP a její direktivní přidělování způsobil, že pracovníci VS prakticky ztratili schopnosti reálně hodnotit výkon různých druhů výpočetní techniky, vybírat a volit vhodný druh pro konkrétní případ. První spor v pionýrských začátcích děrný štítek versus děrná páska, byl tím prvním a posledním svého druhu. Proto po pádu železné opony řada pracovníků VS nedovedla kvalifikovaně reagovat na záplavu výpočetní techniky, která vtrhla na náš trh.

Pracovníci výpočetních středisek byli primárně zaměřeni na vytváření, výjimečně na výměnu, programů. V okamžiku, kdy se v Čechách otevřel trh software, neuměli se v něm orientovat, neuměli cizí software hodnotit, neuměli ho vybírat, neuměli ho kupovat, reklamovat, poptávat apod.

Při návrhu informačních systémů se nepoužívalo žádných metod, již v té době publikovaných v zahraničí (strukturované programování nemohlo tyto metody nahradit) a nevyužívalo se projektové řízení. Následek byl, že projektování ASŘ trvalo neúměrně dlouho, překračovaly se náklady a kvalita navržených informačních systémů byla vesměs nevyhovující.

Profesionální programátoři a analytici z výpočetních středisek doslova zaspali nástup počítačů kategorie PC. Zde je možno hovořit o příslušné profesionální slepotě. Dynamický rozvoj mikropočítačů předpovídaly všechny odborné studie. Přesto pracovníci VS nevěřili, že by tyto elektronické hračky mohly dosáhnout výkonů, srovnatelných se salovými počítači. Stejně tak mnoho studií upozorňovalo na skutečnost, že mikropočítače svým hromadným nasazením změni postoje veřejnosti k počítačům (viz termin druhá gramotnost apod.). Kromě přezíravého postoje zde sehrála svoji roli také skutečnost, že zaměstnanci VS nepatřili k pracovníkům s vysokými platy. Proto byli mezi posledními, kteří si mikropočítače kupovali. Často však o koupi domácího počítače ani neuvažovali. Kromě finanční otázky zde byla ona skutečnost, že s počítačem (byť jiného druhu) byli v bezprostředním každodenním styku po celou svoji pracovní dobu (" Já se ti dívím! Mám počítače dost v práci.", prohlásil autorovi jeden kolega, když se mu autor zmínil, že si pořídil domů japonský počítač SORD M5.). Autor si dále vzpomíná, že když v roce 1986 přihlásil referát na téma mikropočítačů v rámci jednoho "seriózního" semináře, byl mu přijat jen s ohledem k jeho úspěšným vystoupením na předchozích seminářích a řada účastníků vyslovila podivení, jak se může odborník zabývat takovými prkotinami! Není divu, že posléze pracovníci VS nedovedli komunikovat s lidmi, kteří si přinášeli do zaměstnání řadu svérázných názorů (často mylných, zkreslených a naivních) odvozených se styku s domácím počítačem svého děcka. Nedovedli se s nimi domluvit ani v rámci zavádění automatizovaných agend, ani jim poradit s jejich problémy s programovacím jazykem BASIC. To je v očích veřejnosti zdiskreditovalo.

- Osobní počítače odstranily nejen vlastní mýtus počítače, jako tajuplného, zázračného a nepochopitelného elektronického stroje, ale i mýtus těch mála vyvolených, kteří s ním přicházejí do styku. Najednou byl každý povolán a každý odborník! Bohužel však ve skutečnosti většina jich byla (a je dosud) pseudoodborníky resp. diletantskými amatéry. Je to důsledek toho, že proces nástupu mikropočítačů u nás neprobíhal pod patronací odborníků, ale pod patronací dobrovolné zájmové organizace SVAZARM (Tímto konstatováním se autor - ostatně sám účastník tohoto procesu - nechce nijak dotknout záslužné práce jmenované organizace a mnoha nadšenců, kteří šířili mikropočítačovou osvětu u nás). Řada lidí byla schopna pochopit rozdíl mezi sebou, jako svátečním fidičem osobního auta, a profesionálním

řidičem kamiónové soupravy TIR, a jistě by je nenapadlo se srovnávat s řidiči monopolů FI. Najednou však titíž lidé odmítali přiznat odborný status programátorům výpočetních středisek s poukazem na skutečnost, že jejich patnáctileté děcko tvoří doma programy her pro svůj domácí mikropočítač a potěšením, snadno a hlavně zadarmo.

- V druhé polovině osmdesátých let již útvary OTŘ, kam výpočetní střediska byla většinou organizačně začleněna, nebyla obsazována odloženými nomenklaturními kádry a funkcionáři po ukončení funkčního období. Pro tyto osoby již tento post nebyl zajímavý. Musel se zde zajišťovat státní plán, VS bylo terčem útoků všech útvarů podniku, existence počítače a zabezpečení jeho provozu přinášelo nemalé problémy, takže "zasloužilí pracovníci podniku" hledali jiná, pohodlnější místa, kde by se v klidu dočkali důchodu, než místo vedoucího OTŘ, jak tomu bylo v minulosti. Proto v té době už zde byli pracovníci, kteří většinou pocházeli z řad zaměstnanců VS. Tito pracovníci se sice dobře vyznali v problematice práce a vedení vlastního výpočetního střediska v důsledku své odborné erudice, ale nebyli mistři zákulisních intrik, taktizování, organizačních machinací, tvorby klik a jiných podobných dovedností, které by mohli s výhodou uplatnit pro záchranu postavení VS v podniku po revoluci a jejich odborné znalosti jim v tomto směru nemohly pomoci.

Z následujícího neúplného výčtu si musíme uvědomit, že likvidace výpočetních středisek měla své objektivní i subjektivní příčiny, a že se tedy rozhodně nejednalo o nějaký momentální rozmar náhody.

Všechny tyto jmenované a jiné další příčiny nakonec postavily výpočetní střediska do nepříznivé situace v době, kdy se začalo rozhodovat o nových organizačních strukturách privatizovaných podniků.

Poznamenejme, že výše uvedené řádky nepředstavují hodnocení přínosu výpočetních středisek při zavádění počítačů v naší společnosti za minulé období. Provněž nepředstavují rozbor celé situace v oblasti výpočetní techniky v tomto čase. Jsou zde jen vyjmenovány ty skutečnosti, které měly přímý vliv na nepříznivé hodnocení výpočetních středisek. Proto řádky neobsahují výčet pozitivních přínosů výpočetních středisek. Taková hodnotící studie nebyla cílem příspěvku.

Doba sametové revoluce

Pracovníci VS se velmi aktivně zúčastnili revolučního kvasu a dění v podnicích. Patřili mezi nejaktivnější organizátory generální stávky 27. XI. 89, která definitivně zlomila moc KSČ v našich výrobních i nevýrobních organizacích. Řada z nich patřila mezi čelní iniciátory vzniku Občanského fóra a jeho čelní představitele v podnicích. Většina z nich patřila v totalitní době k bezpartijním a měli čistý štít, takže bez problémů získala důvěru ostatních spolupracovníků. Bohužel jejich nadšení brzy pomínulo, a drtivá většina zakrátko zatoužila se vrátit ke své odborné práci (trochu déle vytrval jen nestor operačních systémů VÚMS Praha - Jan Sokol, místopředseda FS). Zde pracovníci VS nevyužili situace a svého postavení, aby prosadili začlenění výpočetních středisek v rámci našich podniků tak, jak by to mělo odpovídat probíhající éře všeobecné informatizace společnosti a působení současných informačních technologií. Nelze jim to mít za zlé. Byli vždy zaměřeni spíše na odborné problémy své profese, nikoliv na politikaření, které by využívali ve svůj prospěch, byť by tím v tomto případě prospěli nejen sobě, ale i svým podnikům. Neměli politické zkušenosti jak uplatnit získanou moc, ale hlavně neměli program, jak prosadit nové pojetí informatiky v našich podnicích v podmínkách nastupujícího tržního hospodářství.

Likvidace výpočetních středisek

Mnoho výpočetních středisek bylo zřízeno při institucích a organizacích, které s pádem totalitního režimu vzaly také svůj konec (generální ředitelství, výzkumné ústavy, různé jiné

ústavy a instituty všeho druhu apod.). Tato výpočetní střediska nesloužila jen svým zřizovatelům, ale poskytovala služby jiným organizacím. Z různých důvodů však ani o tyto služby neprojevil nikdo zájem. Byla tedy zrušena současně se zánikem svých zřizovatelů.

Výpočetní střediska však byla zrušena nebo zdecimována i v podnicích, které dosud existují.

Uveďme alespoň ty výrazné skutečnosti, které vedly v nejčastějších případech k zániku nebo zdecimování výpočetních středisek:

- Nástup PC způsobil, že se jako houby po dešti rozšířily naivní představy, že se zmenšením rozměrů počítače se zmenšily i problémy s jejich zaváděním a používáním. Většina nezasvěcených si z rovnice $1PC = 1$ sálový počítač vyvodila, že stačí získat PC do útvaru a všechny dosavadní potíže, jejichž nositele představovalo výpočetní středisko, zmizí. Autor si vzpomíná, jak mu novopečený ředitel nově vzniklé metalurgické divize tvrdil: "Výpočetní středisko nepotřebuji. Vystačíme si sami! Dejte mi ty dva počítače TNS, co máte na sále. Já jsem získal jednoho slévárenského inženýra, kterého jsem přesvědčil, aby mi dělal mistra. Ten počítačům rozumí. Svému synovi koupil americký počítač ATARI 800 a bez problémů na něm počítá. On mi slibil, že se na to podívá a ve volných chvílích případně po přescasech nám na ty počítače TNS udělá pár programů pro řízení slévárny. Jeden počítač si dám do kanceláře, druhý mu dám k němu do velínu ve formovně a budeme mít řízení slévárny pevně v rukách!" Dobu, kdy se chodilo se sálovými kanóny na vrabce, vystřídala tak doba, kdy se stalo módou chodit s osobními pistolkami na slony.
- Destrukční síly, jimž se dalo volné pole působnosti, aby rozbily totalitní molochoy, rozbily samozřejmě i centrální výpočetní střediska. Nic nepomohly věcné argumenty. Nic nepomohlo poukazování na skutečnost, že v západních firmách je decentralizováno provádění výpočtů, ale uskutečňování informační strategie a její realizace je centrálně řízena. S vodou se zkrátka z vaničky vylilo i dítě.
- Snahy o "zeštíhlení administrativního aparátu" se samozřejmě nevyhnuly ani výpočetním střediskům. Byla shledána stejně "nepotřebná", jako oddělení výzkumu, vývoje, zkušeben atd. Napomohla tomu také skutečnost, že výpočetní střediska podléhala většinou přímo ředitelům. Ti buď padli, nebo bojovali o svou vlastní kůži a s problémem existence výpočetního střediska si nechťeli pálit prsty. Za existenci VS v podnicích se nikdo nepostavil a nikdo nebojoval. Naopak VS byla v důsledku působení v minulosti (viz předešlý text) kdekerému útvaru a pracovníkovi trnem v oku. Ostatně mnozí z nich si vzpoměli na doby, kdy museli snížit pracovníky v důsledku automatizace podnikových agend, což považovali za křivdu na svém útvaru spáchanou pracovníky výpočetního střediska. Nyní pro ně nadešla doba zasloužené odplaty!
- Pracovníky výpočetních středisek bezesporu zaskočila rychlost probíhajících změn po revoluci. Byli zvyklí plánovat v několikaletých termínech (bilance počítače se prováděly ve tříletých cyklech, systémy ASŘ se inovovaly v pětiletých obdobích) a najednou změny přicházely ze dne na den. S pádem železné opony se k nám začaly proudit počítače, programy, cizí softwarové firmy a pracovníci výpočetních středisek ztratili v tomto dění orientaci. Tuto skutečnost ostatní pracovníci v podniku rychle vycítili. Navíc i dobré návrhy a snahy výpočetních středisek byly okamžitě ostatními označovány za návrat k centralistickému modelu řízení a útokem na svá práva o všem rozhodovat samostatně a bez kontroly.
- Kromě vynuceného odchodu pracovníků z VS v důsledku snižování počtu pracovníků, začali z výpočetních středisek odcházet pracovníci i sami. Ponejvíce do nově vznikajících softwarových firem. Bohužel v mnohých případech to byli právě ti nejlepší. Další odcházeli z výpočetního střediska do osamostatněných divizí, jako specialisté na informatiku, kam byli zlákáni ambiciózními řediteli divizí velkolepými přísliby. Ve snaze se zavděčit svým chleboďárcům a urvat co se dá, se z nich obratem stali největší oponenti myšlenky centrálního zavádění informatiky v podniku.

- Vedení firem mělo starosti s privatizací podniků prozaických (jak se bude podnik jmenovat) po fatální (kde sehnat kapitál) a to vše v podmínkách, kdy se měnila od základů ekonomická pravidla. V takové situaci byla starost o zavádění informačních technologií stranou zájmu vedení našich firem a tím i starost o takový útvar podniku, jako výpočetní středisko.
- Současní vedoucí pracovníci neměli (a dosud nemají) žádné vědomosti o informačním managementu. Proto si v této oblasti nedělali (a nedělají) žádné starosti a likvidaci výpočetních středisek připustili s lehkým srdcem.
- Vedení západních firem je si vědomo ceny informací, které jsou uloženy na paměťových médiích počítačů. Uvědomují si jejich význam pro firmu, ale i pro konkurenci. Představa, že by kontrola nad těmito informacemi byla svěřena jiné firmě a vlastní firma by tak byla jí odkázána na milost a nemilost, je pro západní management nepřijatelnou variantou. Naši vedoucí si však toto nebezpečí zatím neuvědomují a cenu informací se zatím nenaučili vážit.
- Skutečnost, že v oblasti zavádění počítačů jsme v minulosti nutně museli hledat vlastní cesty, nás odnaučila naslouchat radám v této oblasti zkušenějších pracovníků západních zemí, které nám ochotně a nezištně dávali [7,8,11,12] a vyvarovat se tak mnohým chybám při zavádění současných prostředků výpočetní techniky.
- Vedoucí pracovníky začali navštěvovat zástupci softwarových firem, většinou Mlamojové, patřící do skupiny DDS (MLAdý MOderní Jinoch - Dravý, Drzý, Sebevědomý - rozdělení viz kategorizace Mlamojů podle R. Běbra). Ti s opovržením odsuzovali tak zbytečné útvary podniku, jakými jsou výpočetní střediska. Nabízeli ředitelům zázračné věci v ještě zázračnějších termínech. Slova jako: "Naše firma v roli systémového integrátora s uplatněním západního know-how vám na klíč zavede nejmodernější informační systém, který na posledním veletrhu CEBIT získal nejvyšší ocenění. Dodáme vám modernější americké technologie, zavedeme vám počítačovou síť, sami provedeme analýzu potřeb vaší firmy metodou IEF doporučenou renomovanou anglickou poradenskou firmou XY, pak dodáme programy, vyškolíme pracovníky, poskytneme 24 hodinový HOT LINE, o všechno se postaráme, nebudete muset nic dělat, ušetříte všechny pracovníky výpočetního střediska" zněla v uších vedoucích jako rajská hudba a jen zpečetila osud podnikových výpočetních středisek.

MENE, MENE, TEKEL, U FARZIM!

Sečteno, podtrženo, výpočetní střediska v našich firmách už nejsou. Pokud jsou, tak jen jako ubohá torza, která tam zůstala jaksi omylem nebo opomenutím, a ta rozhodně neplní významnou úlohu nositele informačních technologií ve svém podniku.

Blízká budoucnost

Éra výpočetních středisek, kde dominantou byl rozměrný počítač ve velkém klimatizovaném sále, je nenávratně pryč! Jakýkoliv návrat k nim v tomto zastaralém pojetí a provedení by byl chybou. Autor viděl nedávno rozlehlý sál, vystěhovaný a prázdný, kde v jednom ze čtyř koutů stála skříňka, vysoká ani ne do pasu. Byl to jeden z nejposlednějších dataserverů s parametry superpočítače včetně diskového pole o kapacitě několika desítek gigabytů. Každého, kdo to viděl, muselo napadnout, proč něco tak titěrného je umístěno do takového sálu, a zda by sál nebylo účelné využít jinak. Skříňka měla matný tmavý nátěr a nebylo na ní nic pozoruhodného, kromě parametrů, které byly sdělovány o jejím obsahu. Ty však mohly zaujmout jen zasvěceného odborníka. Běžný člověk má jen matný pojem o rozdílu mezi pojmy mega, giga, tera a nano. Pominuly doby, kdy se k počítačům pořádaly exkurze, které vidíce čilý ruch obsluhujícího personálu v bílých pláštích na sále, se oddávaly dohadům, co se teprve asi děje uvnitř těch rozměrných skříní.

Naše podniky však potřebují útvary informatiky (oddělení, odbory nebo divize - jak kde), které by cílevědomě uskutečňovaly zavádění informačních technologií do našich firem pro realizaci jejich informační strategie.

Zkušenosti západních firem ukazují, že jen ty malé podniky mohou spoléhat výhradně na služby externích specializovaných firem. Firmy s větším počtem zaměstnanců jak 300 již musí mít vlastní odborný organizační útvar, jehož pracovní náplní je podniková informatika, aniž by tato skutečnost vylučovala spolupráci a využívání služeb externích firem z oblasti hardware, software a informatiky.

Informační management se objektivně prosadí i v našich podnicích a postupně i naši vedoucí pracovníci ho vezmou na vědomí. Pak si uvědomí, v čem jim může firemní organizační útvar informatiky pomoci.

Takové útvary však budou muset svoji činnost odvodit z vysoké profesionality svých zaměstnanců, organizovat ji podle nejmodernějších metod a využívat při tom špičkových technologií.

Jejich působení bude muset být podstatně více ofensivní jak vůči firemnímu vedení, tak vůči ostatním zaměstnancům firmy, přičemž nesmí postrádat rys, který se v anglosaské terminologii označuje slovem "visibility".

Naši ředitelé a generální ředitelé by si měli co nejdříve uvědomit, že jejich častá představa existence stovky rozličných personálních počítačů u velké firmy, vzájemně příliš nekompatibilních a izolovaných, u kterých probíhá výměna dat prostřednictvím disket, předávaných po vzájemné dohodě mezi jejich uživateli příležitostně v kantýnách a podnikových jídelnách, je zcestná. Informační systém velké firmy může být realizován i metodou "zdola nahoru", ale podle jednotné strategie s jasně definovanými cíli. A právě v tom musí rozhodující úlohu sehrát vrcholový management.

Pokud někde ještě výpočetní střediska přežila (Dokonce pod původním názvem!), měli by si jejich pracovníci uvědomit, že musí změnit obsah i formy své práce a dosáhnout změny svého statusu u firmy. Pokud tak neučiní, může je co nevidět zastihnout zpráva o jejich likvidaci.

U středních a velkých firem, kde útvar informatiky není, je možno předpokládat jeho vznik do tří let nebo dříve. Při jeho vzniku by však už měl být moderně koncipován a začít pracovat hned od počátku správnými metodami, ať se jedná o úplně novou firmu nebo o firmu transformovanou z minulého státního podniku.

Především jeho pracovníci musí jasně majitelům dokázat, že informace jsou dnes strategickým zdrojem pro dobrou prosperitu firmy, stejně jako finance, suroviny, stroje nebo kvalifikovaní zaměstnanci. Pouze v takovém případě mohou obhájit svoji existenci u firmy, která působí v podmínkách tržní ekonomiky.

Seznam literatury:

1. Neruda J.: Jak to přišlo, že dne 20. srpna roku 1849, o půl jedné s poledne, Rakousko nebylo rozbořeno. Povídky malostranské, SNDK, Praha 1956
2. Vofíšek J.: Strategie v informačních systémech Sborník referátů z konference SYSTÉMOVÁ INTEGRACE 93, VŠE - KIT Praha 1993, str. 3 - 24
3. Lacko B.: Profesionální programátoři a domácí mikropočítače. Sborník referátů semináře PROGRAMOVÁNÍ 86, Dům techniky ČSVTS, Ostrava 1986, str. 176 - 183
4. Usnesení vlády ČSSR ze dne 28. ledna 1971 č. 24 ke koncepci dalšího rozvoje výpočetní techniky.
5. Lacko B.: Informační strategie firmy. Bulletin č. 3/1993 CS SSADM USERS GROUP, LBMS ČR PRAHA 1993, str. 2 - 7

6. Lacko B.: Změny v koncepci informačních systémů Sborník referátů semináře PROGRAMOVÁNÍ 94, Dům techniky, Ostrava 1994, str. 79 - 87
7. Polis R.I.: Zavádění informačních technologií ve východní Evropě. Computer ECHO 1, 1993, str. 35 - 39
8. Binar R.: Specializace a služby v softwarové oblasti: Pohled ze západu na východ. Bulletin SaS PRINTF č.2, 1994 str. 1,5-6
9. Baránek T.: Czech badware? Cena/Výkon č.2, 1993, str. 1,3-4
10. Koubek M.: Příčiny zaostávání ČR v informatizaci CHIP č.7/1994, str. 10-12
11. Branda L.L.: CASE a omyly při jejich zavádění Sborník referátů z konference DATASEM 94, CS COMPEX, Brno, 1994
12. Yourdon E.: Decline & Fall of the American Programmer. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey 1992
13. Bébr R.: Mlamoj Softwarové noviny č.1, 1995, 94 - 95

Věnování!

Tento příspěvek je věnován všem bezejmenným pracovníkům výpočetních středisek, kteří zakoušeli slasti, ale zejména strasti průkopníků při zavádění počítačů jak tuzemských, tak sovětských. Jejich snahy a oběti bychom neměli nikdy na cestě k Informační dálnici zapomenout.

Výzva!

Autor děkuje předem všem za poslané připomínky, náměty a komentáře, zaslané mu k výše uvedené problematice

Doc.Ing. Branislav LACKO, CSc.
VUT Fakulta strojní
Ústav automatizace a informatiky
Technická 2, 616 69
Tel. 05-4114 2206